

معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی استان قزوین
مرکز بهداشت شهید بلندیان شهرستان قزوین

با پدیکلوزیس (شیش) بیشتر آشنا شویم

تهیه و تنظیم: حسن خوبان - کارشناس مبارزه با بیماری‌ها
رفعت یاحقی - کارشناس مامایی

انتشارات کمیته علمی - اجرای آموزش بهداشت (۱۴۲)
تابستان ۱۳۸۸

هوالنظیف

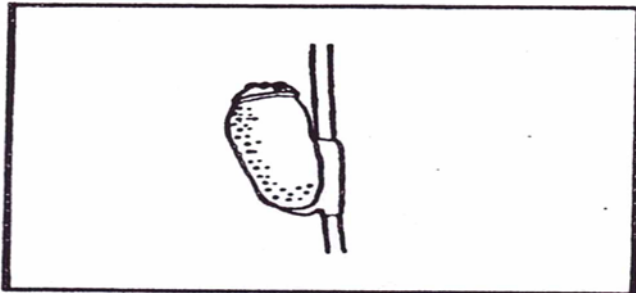
مقدمه

شپش حشره ای است خون‌خوار، کوچک و بدون بال که انسان را در هر سن و جنسی و با هر سطح اجتماعی و اقتصادی مبتلا می‌سازد و قدمت آلودگی انسان به این بیماری به دوران قبل از تاریخ می‌رسد.

مدارس و مهدهای کودک در نقاط مختلف دنیا یکی از مهم‌ترین محل‌های بروز این بیماری می‌باشند. آلودگی به شپش علاوه بر ایجاد مشکلات روانی برای دانش‌آموزان و خانواده آنها می‌تواند موجب اختلال جسمی و بیماری‌های ثانویه منتقله از طریق شپش شود. این متن آموزشی بیشتر با هدف آشنایی بیشتر خانواده‌ها، اولیا، مدارس، مدیران و مربیان مهدهای کودک، با آلودگی به شپش و به منظور پیشگیری و کنترل آن در مراکز مذکور و سایر مراکز تجمعی تهیه شده است.

رَشک

رَشک به تخم شپش که بیضی شکل و به رنگ سفید به اندازه ته سنجاق می‌باشد اطلاق می‌گردد.

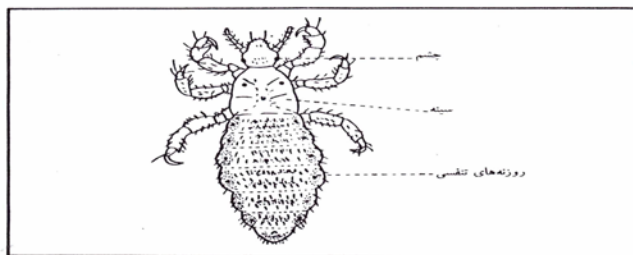
شکل ۴۶- تخم شپش انسان (رَشک) در حالی کار با ترشح سیمان مانند به مو چسبیده است.

چرا شپش اهمیت دارد؟

شپش از خون انسان تغذیه میکند، بزاق شپش حاوی مواد ضد انعقادی است که از لخته شدن خون جلوگیری می کند و خارش شدیدی را موجب می شود، شپش تن نیز علاوه بر ایجاد ناراحتی هایی که در اثر گزش ایجاد می کند، می تواند ناقل بیماری تیفوس و تب راجعه شپشی نیز باشد.

تقسیم بندی انواع شپش:

۱. شپش سر.
۲. شپش تن (بدن).
۳. شپش عانه.

شکل ۴۴- شپش انسان

شپش انسان

۱. شپش سر

رنگ سفید خاکستری، بدنی کشیده و سری نقطه ای دارد شپش و رشک آن معمولاً در لابه لای موها و بر روی پوست سر به خصوص در نواحی پشت گوش و در شرایط آلودگی شدید در تمام سر و حتی محاسن فرد دیده می شود.

ر شک در ناحیه قاعده و محل خروج ساقه مو از فولیکول می چسبد و در شرایط محیطی مناسب (۳۶-۲۲ درجه سانتی گراد) ظرف ۷ روز به لارو که از نظر ظاهری شبیه حشره بالغ ولی نارس می باشد، تبدیل می شود. لاروها بلافاصله بعد از خروج از تخم خون خواری را آغاز می نمایند. لاروها در عرض ۲ هفته به شپش بالغ تبدیل شده و بلافاصله جفت گیری می نمایند و بعد تخم گذاری را شروع کرده، در طول عمر خود ۹۰-۱۵۰ تخم می گذارد. شپش سر قدرت تحرک کمتری نسبت به شپش تن داشته، لذا ساعت ها ممکن است در یک محل توقف و خون خواری نماید. این نوع شپش محکم خود را به تارهای مو می چسباند.

باتوجه به بررسی های انجام شده میزان آلودگی به شپش سر، در مدارس دخترانه (ابتدایی) و مهدهای کودک در حد قابل توجهی بوده است، بنابراین توجه به آن گامی مثبت در جهت کنترل آلودگی محسوب می شود.

۲. شپش تن

این شپش بسیار شبیه شپش سر بوده با این تفاوت که کوچک تر و شفاف تر از آن و رنگ سفید متمایل به خاکستری دارد. زیستگاه اصلی این حشره، در درز و چین لباس های زیرین و نزدیک به بدن می باشد. دارای تحرک بیشتر نسبت به شپش سر بوده و در شرایط آلودگی شدید تخم ها بر روی موهای ریز بدن باقی می مانند. در شرایط محیطی مناسب (۳۶-۲۲ درجه سانتی گراد) ظرف ۷-۵ روز تبدیل به لارو شده و در عرض ۱۴ روز تبدیل به شپش بالغ می گردند. شپش تن به دور از بدن میزبان، بیش از ۱۰ روز قادر به زیستن نیست.

۳. شپش عانه

این شپش اصولاً تمایل به محل های مرطوب بدن داشته و رنگ خاکستری دارد. به طور کلی این شپش تنبل و بسیار کم تحرک بوده و در مواقع خون خواری ممکن است بیش از

یک روز به محل ثابتی جهت غلتیدن چسبیده باقی بماند. این شپش بیشتر از طریق تماس های جنسی منتقل شده و در کودکان و مدارس بسیار نادر است، ضمناً در مردان از شیوع، شدت و علائم بیشتری برخوردار است. بروز نقاط آبی بر روی پوست در محل گزش علامت اصلی شناسایی این نوع شپش می باشد.

راههای انتقال

- ۱- از طریق تماس مستقیم افراد سالم با افراد آلوده.
- ۲- استفاده از وسایل شخصی آلوده مثل لباسها، کلاه، روسری، برس، شانه، حوله، ملحفه، پتوو....

تشخیص

۱. تشخیص مشکوک (احتمالی)

👉 **شپش سر:** وجود ضایعات بصورت خراش های جلدی بدون عفونت در ناحیه پشت گوش و گردن .

👉 **شپش تن:** خراش های موازی بین دو کتف بر روی شانه.

👉 **شپش عانه:** خراش هایی در ناحیه عانه و اطراف ناف .

۲. تشخیص قطعی

تنها راه تشخیص قطعی، دیدن رشک (تخم) یا خود حشره بالغ (شپش) در نواحی مختلف مودار بدن می باشد.

راههای پیشگیری

۱. رعایت بهداشت فردی.
۲. استحمام مرتب و منظم، شانه کردن موهای سر در روز به دفعات .

۳. در شرایط آلودگی شدید شستشوی لباس و ملحفه در آب جوش به مدت ۳۰ دقیقه و یا استفاده از اطو و خشک کن.
۴. عدم استفاده از لوازم شخصی و لباس های افراد آلوده.
۵. معاینه مجدد دانش آموزان پس از بازگشت به محیط آموزشی بعد از تعطیلات .
۶. جداسازی لباس های دانش آموزان در زنگ های ورزش به صورت نگهداری در کیف های دستی جداگانه.
۷. بررسی کلیه افراد خانواده در صورت ابتلاء یکی از اعضای آنها.

درمان

الف) درمان شپش سر:

- * رعایت دقیق اصول بهداشت فردی.
- * استحمام و تعویض منظم و صحیح البسه.
- * استفاده از شامپوی پرمترین.

روش استفاده از شامپوی پرمترین:

ابتدا موها را با آب مرطوب نموده، سپس با شامپوی پرمترین موها را کاملاً آغشته کرده تا شامپو، به سر و ساقه موها برسد و پس از ۱۰ دقیقه با آب فراوان شسته شود. جهت نتیجه گیری بهتر یک هفته بعد نیز تکرار گردد. به فاصله ۱۰-۸ روز بعد از درمان، مجدداً درمان با شامپوی پرمترین به ترتیب فوق انجام شود.

ب) درمان شپش تن:

- * تعویض کلیه لباس ها و شستشوی آنها با حرارت بالا و اطو کردن البسه.
- * استفاده از شامپوی پرمترین (در صورت عدم دسترسی لوسیون گامابنزین استفاده شود).

روش استفاده از پرمترین و لوسيون گامابزن :

ابتدا بدن را با آب مرطوب نموده، سپس شامپو يالوسيون مذکور را كاملاً به بدن آغشته کرده و پس از ۱۰ دقيقه با آب فراوان شسته شود و جهت نتيجه گيري بهتر، يك هفته بعد تکرار گردد.

راههای مبارزه

۱- درمان مناسب فرد آلوده وسایر افراد خانواده (که پس از مشاهده آلودگی در یکی از اعضای آن خانواده از طریق معاینه شناسایی شده اند) به طور همزمان مطابق دستور مراکز بهداشتی یا خانه های بهداشت با استفاده از داروی ضد شپش (پرمترین).

۲- اتو کردن لباسها (به خصوص درزهای لباسها).

۳- جوشاندن کلیه وسایل شخصی فرد آلوده (لباسهای زیر و رو، ملحفه و...) در آب جوش به مدت نیم ساعت در مورد شپش.

۴- شستشوی منظم و یا پودر پاشی مانند پودر کوپکس طبق دستورالعمل شرکت سازنده جهت وسایل خواب و سایر وسایلی که قابل شستشو نیستند.

هشدارها

۱. کسانی که سابقه تشنج و صرع دارند نباید این دارو را استفاده کنند.

۲. این داروها خوراکی نیستند و در صورتیکه خورده شود ایجاد مسمومیت شدید می نماید.

در صورتی که این داروها به طور اتفاقی خورده شدند باید بلافاصله شخص مسموم را به

نزدیکترین مرکز بهداشتی درمانی منتقل نمایید. بی خطر بودن دارو برای کودکان

زیر دو سال هنوز ثابت نشده است.

۱. دستورالعمل کاهش آلودگی پدیکلوزیس در مدارس - مرکز مدیریت بیماریها - سال ۱۳۸۵.
۲. کتاب راهنمای تیم سلامت - معاونت سلامت - بهار - سال ۱۳۸۵.

پاییم با رعایت بهداشت فردی از
آلودگی خود و دیگران به نیتیش
جلوگیری نماییم.